

Krčmová, Marie

Předmluva

In: Krčmová, Marie. *Běžně mluvený jazyk v Brně*. Vyd. 1. Brno: Univerzita J.E. Purkyně, 1981, pp. 5-6

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/121695>

Access Date: 23. 02. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

PŘEDMLUVA

Práce, kterou předkládáme, je věnována procesu ustalování mluveného jazyka v městě Brně. Její tematika čerpá z rozsáhlého pole integrace mluvených podob národního jazyka, k níž dochází v souvislosti se zánikem tradičních teritoriálních dialektů, vznikem interdialektů a jejich postupnou nivelizací na straně jedné a procesem demokratizace spisovného jazyka na straně druhé. Smyslem práce je zachytit jeden z časových průřezů v tomto dlouhodobém procesu v typických podmínkách velkého průmyslového města ležícího v tradiční nářeční oblasti. Usilujeme přitom o odhalení vytvářející se normy jazyka sloužícího současnému mluvčímu pro běžnou každodenní jazykovou komunikaci.

Struktura práce je podmíněna sledovaným cílem. Popis jazykové situace a běžně mluveného jazyka, jehož norma je značně variabilní, předpokládá na jedné straně znalost society, jíž jazyk určitého typu slouží, na druhé straně je však třeba znát i podobu různých útvarů národního jazyka, jež se na výsledném znění komunikačního nástroje podílejí, a konečně je nutno brát do úvahy i faktory stylistické, především okruhy komunikace, v nichž jsou běžně mluvené projevy typické. Řešená problematika tak přesahuje rámec tradičních prací popisujících mluvený jazyk, v nichž stál v popředí jazykový útvar stabilizovaný (dialektologické monografie staršího typu), a přechází do okruhu bádání sociolingvistických. V tom se sbližuje i s nejnovějšími pracovními postupy naší dialektologie.

Vzhledem k tomu, že se teoretické principy tohoto pojetí teprve vypracovávají a i sama terminologie není ještě zcela ustálena, věnujeme úvodní část monografie teoretickým problémům koncepce národního jazyka a jeho stratifikace a metodologickým otázkám jeho studia. Po vyjasnění vlastního badatelského přístupu přecházíme k analýze jazykových projevů a jazykového povědomí mluvčích — rodilých Brňanů různého věku i sociální příslušnosti. Při zkoumání je v popředí úsilí postihnout vývojové tendence, proto jsou výklady založeny na konfrontaci výchozího (nejstaršího doloženého) stavu a dnešní běžné mluvy. Pozornosti se dostává i proměnám běžné mluvy v brněnských předměstích. Sociální diferenciaci jsou věnovány zvláštní kapitoly.

Při rozboru materiálu se soustřeďujeme na hláskosloví a tvarosloví, tj.

jazykové plány, jejichž prvky jsou v promluvách dostačující měrou zastoupeny. Nejde nám přitom o pouhý záznam ustupujících jevů, ale i o projevy kontaktů mezi tradiční mluvou a jinými útvary národního jazyka a jejich další tendence. Tyto poznatky mohou mít význam při lingvistických prognózách nivelizace národního jazyka i při hodnocení procesu demokratizace spisovné češtiny. Těžisko výkladů je v obrazu mluvy nastupující generace, snad tedy zaujmou vedle lingvistů i ty, kdo mají jazykovou výchovu mládeže především na starosti — učitele různých typů škol, a také studenty, kteří se na toto povolání připravují.

V Brně v březnu 1980

Marie Krčmová